

даль', 'Олександрит', 'Авангард', 'Опілля' – стійкі проти золотистої цистоутворюючої картопляної нематоди.

Вирощування відмічених сортів картоплі дає змогу виробникам насінневої картоплі та різних

форм власності, не лише отримувати якісний насінневий матеріал з високою потенційною врожайністю, але і обмежувати розвиток та поширення певних і навіть комплексу шкідливих організмів на культурі.

УДК 632.4: 633

Піковський М.Й., кандидат біол. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

E-mail: mprmir@ukr.net

ВПЛИВ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ НА РОЗВИТОК БІЛОЇ ГНИЛІ КВАСОЛІ

Усебічні дослідження та аналіз результатів багаторічних спостережень щодо хвороб культурних рослин свідчать, що інтенсивність їх поширення і розвитку визначається взаємовідносинами трьох компонентів: збудника хвороби, рослини-живителя і зовнішнього середовища. На думку Ван дер Планка саме зовнішнє середовище (кількість атмосферних опадів, відносна вологість і температура повітря та ін.) має першорядну роль у швидкості наростання інфекції та сам інфекційний процес. Тому, для оперативного проведення заходів захисту та контролю хвороб важливо знати строки їх з'явлення і здійснювати своєчасне прогнозування.

У науковій літературі розкрито питання впливу погодних умов на розвиток білої гнилі олійних, овочевих, ягідних та інших. Однак особливості розвитку склеротиніозу на зернобобових культурах за різних метеорологічних умов вивчені недостатньо. Це стосується також білої гнилі квасолі. Згідно наших досліджень її прояв під час зеленої зрілості бобів призводить до 100% інфікування насіння, а в період дозрівання, кількість хворих насіння може становити 85,4%.

Мета дослідження – вивчення строків появи та розвитку білої гнилі квасолі (збудник – гриб *Sclerotinia sclerotiorum* (Lib.) de Bary) залежно

від гідротермічних умов. Дослідження проведені в умовах відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України "Агрономічна дослідна станція".

У наших дослідженнях увагу акцентовано на особливості розвитку білої гнилі квасолі. У якості головного диференціюючого фактору узято строки появи залежно від погодно-кліматичних умов років вирощування, зокрема рівня гідротермічного коефіцієнта (ГТК).

Аналіз чотирирічного впливу гідротермічних умов на появу білої гнилі квасолі зернової засвідчив, що хвороба з'явилася, починаючи з періоду цвітіння рослин. У цей час ГТК становив 1,5-1,8. Під час формування та досягання плодів і насіння розвиток захворювання відбувався за гідротермічного коефіцієнта 1,2-1,3.

Нами побудоване рівняння множинної регресії, яке характеризує залежність появи білої гнилі квасолі від середньої температури (за три декади) та суми атмосферних опадів: $0,4x_1 + 0,152x_2 + 9,14 = y$.

Отже, початок розвитку склеротиніозу квасолі відбувається у фазу цвітіння за гідротермічних умов, які характеризуються надлишковим зволоженням. Подальший розвиток захворювання можливий за достатньої кількості атмосферних опадів.

УДК 635.7:633.83: 631.529:631.526

Позняк О.В., молодший науковий співробітник

Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

E-mail: olp18@meta.ua

CALAMINTHA NEPETA (L.) SAVI (CLINOPODIUM NEPETA (L.) KUNTZE) – ПЕРСПЕКТИВНИЙ ІНТРОДУЦЕНТ В УКРАЇНІ

Перспективною для використання в якості пряно-смакової є рослина родини Глухокропивої (Lamiaceae) каламінта котовникова (*Calamintha nepeta* (L.) Savi, або *Clinopodium nepeta* (L.) Kuntze). У природі вид поширений на кам'янистих схилах Кавказу і в Прикавказзі, підіймаючись до середини гірського поясу, у північній Африці, західній Азії – аж до території Ірану, а також зустрічається на всій південній території Європи, де зростає головним чином у лісах і серед чагарників. Даних щодо поширення цього виду у природних умовах на території України немає. У визначнику рослин України містяться відомості про інші 4 види каламінти, місцезростання яких виявлено в Украї-

ні, а саме: каламінта великоквіткова (*Calamintha grandiflora* (L.) Moench, *Melissa grandiflora* L.); каламінта м'яталиста (*Calamintha menthifolia* Host, *Calamintha sylvatica* Bromf.); каламінта щедроцвіта (*Calamintha largiflora* Klok., *Calamintha nepetoides* auct., non Jord.); каламінта худорлява (*Calamintha macra* Klok., *Calamintha nepeta* auct., non Savi), що поширена на південному березі Криму. На цьому виді варто зупинитися більш докладно. Навіть синонімічна назва вказує на очевидну близькість його та власне каламінти котовникової: рослини дуже подібні між собою за морфологічними ознаками. У низці наукових і просвітних джерел каламінти худорлява і котовникову автори

вважають одним видом, проте згідно сучасної ботанічної номенклатури все-таки це два різні види рослин. Загалом ситуація з визначенням видової приналежності рослин роду каламінта на сьогодні залишається досить суперечливою. І обумовлено це тим, що у процесі досліджень популяцій рослин виникає певна складність у систематиці цього роду на основі морфологічних критеріїв. Так, за даними «Flora Europae» низка видів мають підвиди, а із-за значної поліморфності видів зареєстрована й велика кількість синонімів. У названому фундаментальному виданні втілений політичний підхід до виділення видів, що визнає широке трактування таксономічного виду, при недискретному характері мінливості ознак він допускає існування достатньо широкого спектра внутрішньовидової різноманітності, яка не обов'язково вважається

істотною з таксономічної точки зору, отже може включати низку підвидів чи різновидів (тоді як реєстр таксонів, які виявлені в Україні, укладається на підставі згаданого вище «Визначника...» та більш пізніх публікацій у наукових фахових виданнях, що відповідає монотипному підходу). У Європі виявлено 5 поліморфних видів каламінти, значно більша кількість видів у інших ареалах поширення, також поліморфних. Деякі види інтродуковані і вирощуються в ботанічних садах України. У каталогах вітчизняних фірм, що займаються реалізацією насіння і посадкового матеріалу, присутні сорти різних видів каламінти, але переважно для використання у декоративних цілях.

Вид каламінта котовникова є перспективним інтродуцентом для використання в овочівництві у якості пряно-смакової рослини.

УДК 635:631.527

Позняк О.В., молодший науковий співробітник

Касян О.І., директор

Чабан Л.В., науковий співробітник

Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН України

E-mail: olp18@meta.ua

СЕЛЕКЦІОНЕРИ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ «МАЯК» ІОБ НААН – АГРОВИРОБНИКАМ УКРАЇНИ

В Україні відмічається недостатній сортимент багатьох видів рослин, перспективних для освоєння у вітчизняному овочівництві, здатних розширити асортимент високовітамінної продукції. Тому питання урізноманітнення видового і сортового складу рослин, що використовуються, або можуть бути використані як овочеві, залишається актуальним. Для вирішення зазначеної проблеми на Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН проводяться комплексні дослідження з малопоширеними видами щодо їх інтродукції, селекції, розроблення окремих елементів технології вирощування на товарні і насінневі цілі, освоєння у виробництво і поширення у приватному секторі, інформаційно-роз'яснювальна робота про значення і цінність продукції нетрадиційних видів рослин тощо. Метою роботи є створення конкурентоспроможних (високопродуктивних, посухостійких, з поліпшеним біохімічним складом, адаптованих до умов вирощування у зонах Лісостепу і Полісся України) сортів малопоширених однорічних і багаторічних пряно-смакових, зеленних і делікатесних рослин для потреб вітчизняного овочівництва.

У результаті проведеної селекційної роботи створено низку сортів малопоширених пряно-смакових і зеленних рослин, внесених до Державного реєстру сортів рослин, придатних для

поширення в Україні, наприкінці 2020 року і рекомендованих для освоєння агроформуваннями усіх форм власності і господарювання та у приватному секторі в усіх зонах України. Це, зокрема: сорти гісопу лікарського 'Небокрай' (патент на сорт рослин № 200634), дворятника тонколистого 'Молодість' (патент на сорт рослин № 200741), бугили кервелю 'Жайворонок' (патент на сорт рослин № 200737), салату посівного стеблового 'Лелека' (патент на сорт рослин № 200721), салату посівного листкового 'Вишиванка' (патент на сорт рослин № 200720), салату посівного листкового 'Лель' (патент на сорт рослин № 200719).

З метою збагачення вітчизняного асортименту на Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН створено низку конкурентоспроможних сортів пряно-смакових і зеленних овочевих рослин, які відповідають вимогам, що висуваються до сучасних інноваційних селекційних розробок в овочівництві і на сьогодні внесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, сорти рекомендовані до освоєння в агроформуваннях усіх форм власності і господарювання та у приватному секторі в усіх зонах України та користуються попитом у споживачів відповідної продукції. Селекційна робота з малопоширеними видами овочевих рослин в установі продовжується.